

О. В. Євсюкова,
здобувач кафедри управління муніципальним розвитком,
Академія муніципального управління, м. Київ

УКРАЇНА ТА ПОЛЬЩА: СПІЛЬНІ СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ В ПРОЦЕСІ ІСТОРИЧНИХ РЕФОРМАЦІЙ

Українсько-польські відносини мають тривалий, динамічний та конструктивний шлях становлення і розвитку. Сьогодні між країнами існує декілька сфер співробітництва: економічна, політична та соціально-гуманітарна. Досвід Польщі у впровадженні євроінтеграційних процесів є важливим для України і заслуговує на детальне вивчення і переосмислення.

Ukrainian-Polish relations have a long enough, dynamic and structural way of the development and forming. On the modern stage between countries there are a few strategic spheres of collaboration, in particular, in economic, political and socially — humanitarian. Experience of Poland in introduction of euro integration processes is important enough for Ukraine and deserves a deep study, analysis and reinterpretation.

Ключові слова: євроінтеграція, Європейський Союз, геополітичні відносини, міжнародне співробітництво, зовнішня політика держави.

Key words: euro integration, European Union, geopolitical relations, international co-operation, foreign policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Інтеграція з Європейським Союзом для Польщі стала унікальною можливістю прискорення розвитку економіки, покращення політичного життя та впровадження нових соціальних цінностей та гарантій у державі. Україна давно обрала шлях на європейську інтеграцію, проте залишається комплекс проблем щодо досягнення позитивних результатів України на цьому шляху, успішного завершення процесу євроінтеграції. Досвід східного партнера дуже важливий для України. В історії двох народів є чимало прикладів широкого добросусідства, спільної боротьби за ідеали, однак є і чимало питань, які потребують подальшого вирішення та з'ясування, до яких зберігається неоднозначне ставлення як сучасних науковців, так і пересічних громадян. Але самоочевидним є те, що Польща на рівні найвищого свого політичного керівництва послідовно захищає Україну, зазначає, що стратегія української держави до Європейського Союзу є одним із стратегічних пріоритетів власне Польщі, а не тільки України.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням налагодження та зміцнення українсько-польської співпраці присвячена значна кількість наукових праць українських авторів, серед яких — відомі науковці, дипломати, політики, а саме: А. Зленко, Ю. Бахневич, В. Борщевський, О. Лавринович, М. Мальський, О. Моцик, О. Никоненко, Д. Павличко, П. Сарадчук, Б. Тарасюк, Г. Удовенко, М. Янків. Вищезазначені науковці заклали надійний фундамент дипломатичних стосунків між двома державами, сприяли налагодженню активної співпраці між парламентами України і Польщі,

зокрема в напрямку європейської інтеграції, поглибленню стратегічного партнерства, розвитку політичного, економічного та культурно-гуманітарного співробітництва між Україною та Польщею. Але предметний вимір геополітичних стосунків між Україною та Польщею є досить багатограним та різноаспектним, що сприяє подальшому дослідженню українсько-польського співробітництва.

Метою статті є проведення аналізу розвитку геополітичних відносин України та Польщі в розрізі історії становлення незалежних держав, дослідження механізму ідентифікації європейських ціннісних орієнтацій у свідомості українців.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У 80—90 рр. ХХ ст. закладені основи нової моделі українсько-польської співпраці, чому сприяли, насамперед, геополітичні зміни, які відбулися в Європі: завершення "холодної війни", припинення існування системи Варшавського договору, розпад Радянського Союзу, здобуття Україною та Польщею політичної незалежності. Встановленню повноцінних відносин сприяли також чинники географічного, історичного, культурного, економічного та політичного характеру, зокрема — геополітичне розташування, територіальна близькість, економічні та культурні зв'язки, взаємний інтерес до співпраці. Діалог української та польської опозиційної еліти також позитивно позначився на подальшому розвитку двосторонніх відносин.

Республіка Польща була фактично першою країною, яка офіційно визнала державну незалежність України 2 грудня 1991 р. Питання встановлення і розвитку

дипломатичних відносин з Польщею стало дуже важливим для нашої держави. Головні засади зовнішньої політики України були сформовані у наступних документах: у проголошеній Верховною Радою Української Радянської Соціалістичної Республіки Декларації про державний суверенітет від 16 липня 1990 р. та Акті проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. [5, 7]. Зазначені документи закріпили територіальну цілісність і недоторканність кордонів української держави, зробили її рівноправним суб'єктом міжнародного права та партнером у міжнародній співпраці з врахуванням національних інтересів українців іншими народами. Положення вищезазначених документів ґрунтуються на дотриманні загальноєвропейських норм міжнародного права — добровільності, взаємоповаги, рівноправності, невтручання у внутрішні справи.

Зазначимо, що зміна геополітичного становища пострадянських країн потребувала відповідного теоретичного обґрунтування. Традиційно ним вважається комплекс двосторонніх угод, спрямованих на врегулювання практичних контактів між державами світу. Розробка договірно-правової бази в українсько-польських відносинах у 90-х рр. ХХ ст. є результатом демократичних змін, що відбулися по всій Європі [2]. У жовтні 1990 р. була підписана українсько-польська Декларація про дружбу і співпрацю, яка мала всі ознаки міждержавного договору, зокрема, закріпила непорушність кордону між країнами і констатувала відсутність територіальних претензій між сторонами [8, с. 281]. За роки незалежності України, відносини між двома державами переросли в тісне політичне, економічне, наукове та культурне співробітництво. Польща залишається незмінним ініціатором політичних, наукових і культурних акцій, спрямованих на поширення інформації про Україну в самій Польщі та інших європейських країнах, а також на доведення європейської природи української цивілізації [3, с. 531].

З офіційним визнанням Польщею незалежності України діяльність українських і польських політичних сил була спрямована на створення правових засад двостороннього співробітництва та пошуку оптимальних форм взаємодії. Політичним підґрунтям для налагодження добросусідських стосунків стало прийняття важливих міждержавних документів, які регламентують відносини двох держав у всіх галузях і сферах.

На шляху поступових змін у пріоритетних геополітичних орієнтирах обох країн українські історики та політологи виділяють декілька етапів:

— "підготовчий" (1990 р. — початок грудня 1991 р.), спрямований на побудову відносин в умовах часткового суверенітету України — схвалення Сеймом Республіки Польща 27 червня 1990 р. Декларації про державний суверенітет України. У зазначеному документі визначені основні напрями розвитку українсько-польських відносин. Крім того, зроблений наголос на необхідності покращення становища національних меншин в обох країнах, збереження самобутності яких стало запорукою зближення двох народів, етнічно та політично споріднених. Посилаючись на позитивний спадок тривалих відносин і національно-культурну спорідненість народів, сторони зобов'язалися забезпечувати реалізацію прав національних меншин;

— "романтичний" (грудень 1991 р. — початок січня 1993 р.), характерними ознаками якого став пошук політичних партнерів серед впливових європейських держав та Сполучених Штатів Америки, почався процес "мінімізації" стосунків з Росією. Як вже зазначалося попередньо в статті, Польща першою у світі, в 1991 р. визнала незалежність України, а з часом була досягнута домовленість про обмін надзвичайними послами. На початку 1992 р. відбулося становлення повноцінних дипломатичних стосунків. Під час першого офіційного візиту Президента України Леоніда Кравчука до Польщі 18 травня 1992 р. у м. Варшаві було укладено Договір між Україною та Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини та співробітництво. У цей період, з одного боку, активно відбувалося визнання українсько-польських контактів на державному рівні обох держав, однак з іншого — поляки з обережністю споглядали спроби українців встановити тісні зв'язки з іншими європейськими державами, зокрема з Німеччиною. Усвідомлюючи, що із створенням незалежної української держави і відновленням повної політичної незалежності польською державою, українсько-польські відносини вступають у якісно новий період, Польща та Україна зобов'язуються у нових політичних умовах розвивати відносини дружби та співробітництва на основі міжнародного права, у тому числі принципів суверенної рівності, незастосування сили, непорушності кордонів, територіальної цілісності, мирного врегулювання спорів [10, с. 282].

Зазначений документ започаткував наступний етап становлення українсько-польських відносин, — "прагматичний" (початок 1993 р. — 1995 р.), період стагнації у двосторонніх відносинах України та Польщі. Розвиваючи положення Договору між Україною та Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини та співробітництво, вже в березні 1994 р. була прийнята Декларація Міністрів закордонних справ України та Республіки Польща про принципи формування українсько-польського партнерства. Основними засадами, що сприяли прийняттю зазначеного документу, визнавалися:

— самостійність України як стратегічний вимір для Польщі, який є істотним чинником, що сприяє незалежності Польщі так само, як існування самостійної Польщі має стратегічний вимір для України;

— практична реалізація ідеї українсько-польського тісного партнерства як основної засади створення ефективної загальноєвропейської системи безпеки;

— посилення тісного взаємно корисного економічного співробітництва, обмін досвідом у питанні впровадження процесів трансформації економіки;

— дотримання демократичних принципів та цінностей, які є вирішальним чинником у справі майбутнього України та Польщі;

— як найширше залучення воєводств та областей, підприємств, організацій та громадян обох країн до економічного, гуманітарного та культурного співробітництва.

Саме в цей час розпочалася співпраця обох країн з міжнародними організаціями, зокрема з НАТО.

"Стратегічне партнерство" (1996 р. — початок 1999 р.), це період впровадження політики найбільшого сприяння в економічному співробітництві, надання допомоги

щодо вступу до Європейського Союзу та НАТО, активізація взаємодії в усіх сферах життя на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях. Саме у цей час Польща вирішила підтримати Україну в прагненні інтегруватися в європейські організації, насамперед, до НАТО та Європейського Союзу. Крім того, цілеспрямований розвиток українсько-польського політичного співробітництва дозволив українській державі заручитися підтримкою Польщі у налагодженні діалогу з США та провідними державами Європи, закріпити вагому роль України в європейській політиці безпеки. Під час офіційного візиту Президента України Леоніда Кучми до м. Варшави у червні 1996 р. укладено Спільну Декларацію Президента України та Президента Республіки Польща [9]. Саме Президент України Леонід Кучма та Президент Республіки Польща Александер Квасневський визначили нові перспективи у відносинах між двома державами, виступаючи за рівноправні стосунки між обома народами, усвідомлюючи свою відповідальність за зміцнення безпеки та стабілізацію політичної ситуації в Центральній-східноєвропейському регіоні і на всьому європейському континенті. Спільну Декларацію Президента України та Президента Республіки Польща було конкретизовано у Меморандумі стратегічного партнерства між Польщею та Україною, а згодом було підписано спільну заяву глав обох держав "До розуміння та єднання", спрямовану на усунення негативних стереотипів в українсько-польських стосунках. Саме у цей час Польща вирішила підтримати Україну в прагненні інтегруватися в європейські організації, насамперед до НАТО та Європейського Союзу. Крім того, цілеспрямований розвиток українсько-польського політичного співробітництва дозволив нашій державі заручитися підтримкою Польщі у налагодженні діалогу з США та провідними державами Європи, закріпити вагому роль України в європейській політиці безпеки.

"Пріоритетне стратегічне партнерство" (початок 1999 р. — 2005 р.), період вступу Польщі, Чехії, Угорщини до НАТО, по суті Польщі відведено роль промотора України, провідника в інтеграції до міжнародних структур. На думку політолога З. Бжезинського, Україна як центральноєвропейська держава пов'язана чисельними інтеграційними зв'язками з Європою та відіграє особливу роль у довготривалому процесі формування нових стосунків з Росією. Вона зобов'язана підтримувати дружні стосунки з Росією як конструктивний партнер. З цього погляду важко переоцінити роль України у відбудові стабільної та великої Європи. Варто зауважити, що Європейський Союз має певний обов'язок перед Україною з огляду на її історичний внесок у забезпечення стабільності європейських країн [1].

Зі вступом до Європейського Союзу Польща в повній мірі відчула себе нероздільною з європейським співтовариством, сьогодні кожний поляк беззаперечно відчуває себе європейцем. Для польського громадянина європейська ідентичність — це, перш за все, свобода і відповідальність, готовність зробити все, щоб одного дня, проходячи митний контроль в одному з міжнародних аеропортів, заявити: "Я — європеєць". Для українця Європейський Союз асоціюється з чистотою вулиць в маленьких містечках, високим рівнем життя звичайного європейця, вільним розвитком малого бізнесу,

відчуттям стабільності та захищеності, розвинутим громадянським суспільством. Звичайно, у Польщі і сьогодні існує безліч нерозв'язаних проблем, але питання вивозу сміття в маленькому містечку чи організація та проведення виборчого процесу в державі вирішуються однаково динамічно [6]. В Україні збереження навколишнього середовища є таким політичним питанням, як і вибори Президента чи прийняття Верховною Радою бюджету країни. Аналізуючи зазначене, важливо зробити певний висновок, суть якого полягає в тому, що кожна країна самостійно визначає європейську ідентичність. Європейська ідентичність Польщі була гарантією збереження і захисту її власної національної ідентичності [3, с. 527]. Саме тому Польща вже має славу найбільш впертої і принципово європейської країни. В усіх політичних, юридичних інституційних питаннях польська держава займає в Європейському Союзі свою непохитну позицію. Європа і європейська демократія — це насамперед простір закону і простір можливостей, простір захисту громадянських прав. Не йдеться тільки про те, що громадянин Європейського Союзу може вільно пересуватися без паспорта в межах Європейського Союзу, де він вільний вчитися і працювати, купувати чи інвестувати, зрештою, відпочивати і подорожувати — жити за власним вибором. Найголовніше те, що Європейський Союз — це простір, в якому існує гарантія захисту проти будь-якої форми дискримінації базових прав людини, особистих і суспільних — це чи не найбільше завоювання сучасної Європи, зважаючи на перманентну внутрішню конфліктність її історії [3, с. 527]. Саме польський досвід надає право підтвердити чи спростувати перспективи членства України в Європейському Союзі. Зокрема, залишаються проблемними питання: відсутність можливостей розвитку української економіки до рівня європейських країн, визнання України, насамперед, як країни-постачальниці відносно дешевої робочої сили, певна економічна залежність від Росії, що в подальшому сприятиме втраті економічної незалежності, яскраво виражена "заполітизованість" демократичних перетворень, уповільнений розвиток громадянського суспільства. Сьогодні в Україні повільно формується відповідний прошарок носіїв нових ринкових відносин, а з прийняттям нового Податкового Кодексу у 2011 р. цей процес значно ускладнився. Більшість підприємств не спроможні витримати міжнародну конкуренцію через брак технологічних і фінансових можливостей, що робить євроінтеграцію України питанням дещо риторичним. Натомість між колишніми радянськими республіками технологічні зв'язки майже розірвані, про що свідчать енергетичні проблеми або фінансова криза 2008 р. Динаміка розвитку національних економік з різних причин дедалі більше різниться, що може призвести до політичних розбіжностей. Суперечливим питанням щодо розвитку демократії в Україні стало прийняття 3 липня 2012 р. Закону України "Про засади державної мовної політики" № 5029 — VI, що набрав чинності 10 серпня 2012 р., який репрезентує українське суспільство як "проросійське". Адаже чим більш русифікована країна, тим більш вона "советизована", тим важче в ній укорінити громадянську свідомість і тим складніше збудувати демократичні інституції [3, с. 530].

Характеризуючи українсько-польські відносини у відповідності з критеріями стратегічного партнерства, зазначимо, що між державами існує декілька стратегічних сфер співробітництва — економічна, політична та соціально-гуманітарна. Відносини між державами розвиваються динамічно, винятком є лише 2001—2002 рр., коли відбулося певне уповільнення розвитку зазначених стосунків через внутрішньополітичні проблеми в Україні та неврегульовані історичні питання, які викликали певні дискусії щодо трактування подій історичного минулого сусідніх держав. Революційні події 2004 р. в Україні також значною мірою позначилися на розвитку стосунків, що знайшли певне відображення у підтримці політичних змін більшістю польського суспільства.

"Стабілізаційний" (2005 р. — жовтень 2012 р.), період подолання негативних стереотипів в українсько-польських взаєминах. Спільні завдання, що постали перед Україною та Польщею значно сприяли покращенню зовнішньої політики обох держав. Тривалий час зовнішній політиці України перевага надавалася вектору євроінтеграції, зміцненню економічних та суспільно політичних відносин з країнами Заходу. Важливою подією у зміцненні українсько-польського співробітництва стало підписання у лютому 2011 р. Президентом України Віктором Януковичем та Президентом Республіки Польща Броніславом Комаровським Дорожньої карти українсько-польського співробітництва на 2011—2012 рр., яка чітко окреслила пріоритетні завдання українсько-польського співробітництва. Серед них [10, с. 293—302] виділимо такі.

1. Посилення двостороннього діалогу, яке передбачає проведення двосторонніх консультацій на урядовому рівні щодо стану та перспектив двосторонніх відносин, продовження співробітництва у рамках Консультативного комітету Президентів України та Республіки Польща, українсько-польської міжурядової комісії з питань економічного співробітництва; продовження політичних консультацій у формі Ради керівників зовнішньополітичних відомств України та Польщі. Зазначимо, що 2011 р. визнаний роком Польського головування в Раді Європейського Союзу.

2. Співробітництво щодо європейської інтеграції України. Головними завданнями визначено, насамперед, забезпечення підтримки та подальша імплементація Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, створення та поглиблення всеохоплюючої зони вільної торгівлі (DCFTA); сприяння у виконанні Порядку денного асоціації Україна — Європейський Союз щодо політичної та економічної інтеграції з Європейським Союзом; імплементації Плану дій з лібералізації візового режиму для громадян України під час поїздок до Європейського Союзу; реалізації програми Всеохоплюючої інституційної розбудови (СІВ) у рамках Програми "Східного партнерства"; надання допомоги у вивченні польського досвіду щодо адміністративно-територіальної реформи та реформування органів місцевого самоврядування, у тому числі шляхом проведення навчань для представників вищої ланки державних установ України тощо.

3. Співробітництво у сфері безпеки і оборони, складовими якого слід вважати: продовження співробітництва між Апаратом Ради національної безпеки і оборони України та Бюро національної безпеки Республіки Польща, здійснення обміну досвідом у контексті співробітництва з НАТО; розширення кооперації підприємств оборонної промисловості; забезпечення впровадження елементів спільної політики безпеки та оборони до співробітництва в рамках "Східного партнерства"; забезпечення обміну досвідом щодо участі у міжнародній миротворчій діяльності.

4. Економічне співробітництво передбачає забезпечення виконання рішень IV засідання Українсько-польської міжурядової комісії з питань економічного співробітництва; вирішення проблемних питань українських інвесторів у Польщі та польських в Україні; по чергове проведення під патронатом Президентів Економічних форумів, конференцій керівників регіонів обох країн; налагодження співробітництва між фінансовими інституціями та страховими компаніями для розробки механізмів взаєморозрахунків при здійсненні торговельних операцій та реалізації інвестицій, зменшення інвестиційних ризиків; сприяння розвитку співробітництва між митними службами; надання підтримки у розвитку транспортної інфраструктури; впровадження нових залізничних сполучень; підписання Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Польща про морський транспорт; Угоди про соціальне забезпечення; Угоди про повітряне сполучення; на співробітництво у сфері розвитку малого та середнього бізнесу в Україні, надання підтримки українським та польським підприємцям в рамках Програми інвестиційного розвитку у Східній Європі.

5. Співпраця в секторі сільського господарства полягає в наданні Польщею експертної допомоги Україні у напрямі підвищення інституційної спроможності у галузі харчової промисловості; у забезпеченні обміну спеціалістами в галузі сільського господарства обох країн, у тому числі в організації стажувань з метою підвищення кваліфікації і підготовки спеціалістів у різних галузях сільського господарства; у налагодженні співробітництва між оптовими ринками України та Польщі, а також в обміні інформації між такими ринками щодо стану ринкової кон'юнктури на сільськогосподарську продукцію тощо.

6. Співробітництво з питань енергетичної безпеки. Пріоритетними завданнями є: відпрацювання механізмів взаємовигідного співробітництва у сфері ядерної енергетики; обмін досвідом у сфері реструктуризації та модернізації вугільної промисловості та вирішення проблемних питань монокультурних територій; підготовка Плану спільних дій і проектів щодо альтернативних джерел енергії та виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії; сприяння залученню польських інвесторів до модернізації української газотранспортної системи; підготовка Плану спільних дій щодо будівництва нафтопроводу "Одеса — Броди — Гданськ"; інтенсифікація переговорів з Європейською комісією та країнами-членами Євро-азіатського нафтотранспортного коридору (ЄАНТК) з метою надання політичної та фінансової підтримки для усіх частин проекту ЄАНТК (зокрема включення проекту ЄАНТК до переліку пріоритетних проектів "Східного партнерства" (платформа III "Енергетична безпека") тощо.

7. Євро-2012. В організації та проведенні Чемпіонату Європи з футболу сприяла постійна та ефективна співпраця між міністерствами та відомствами, відповідальними за реалізацію Плану спільних дій України і Польщі під час підготовки та проведення фінального турніру Чемпіонату з футболу УЄФА Євро-2012, ухваленого на засіданні Українсько-польського комітету з питань підготовки та проведення Євро-2012 30 вересня 2010 р. У 2011 р. розпочато реалізацію проекту "Європейський стадіон культури" з метою створення основи для реалізації спільних проектів у сфері культури, підготовка та проведення фінальної частини Чемпіонату Європи з футболу у 2012 р. Українці і поляки багато зробили для подолання негативних стереотипів у взаєминах (спільні завдання з організації та проведення "Євро-2012"), але стан сучасних стосунків не відповідає потенціалові обох країн. Динаміка розвитку національних економік з різних причин дедалі більше різниться, що може призвести до політичних розбіжностей.

8. Прикордонна та міжрегіональна співпраця покликана забезпечити розбудову та модернізацію існуючих пунктів пропуску через державний кордон та створення нових з використанням доступних коштів у тому числі і коштів Європейського Союзу; розробку спільного територіального проекту розвитку українсько-польського прикордоння, а також підтримку підготовки та впровадження в Україні програми регіонального розвитку в рамках "Східного партнерства"; розвиток транскордонного співробітництва між Україною, Польщею та Білоруссю в рамках Програми прикордонного співробітництва Україна — Польща — Білорусь 2007 — 2013 рр.; укладення Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Польща щодо реалізації Конвенції про оцінки впливу на навколишнє середовище у контексті транскордонного співробітництва від 25. 02. 1991 р.

9. Співпраця у сфері культури, освіти та міжособистісних контактів. Головними завданнями співпраці у сфері культури визначено: налагодження співробітництва із запровадження Програми з питань культури "Східного партнерства" та спільних програм у сфері освіти та наукового співробітництва, у сфері культури та громадянського суспільства; підтримка співробітництва в рамках Міжурядової українсько-польської комісії з питань охорони та повернення культурних цінностей; відновлення двосторонніх консультацій з проблемних питань української меншини в Польщі та польської в Україні; налагодження співробітництва у сфері охорони, відновлення, документування та збереження об'єктів спільної культурної спадщини; укладення Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про Українсько-польський фонд співпраці навчальних закладів та обміну молоддю, забезпечення запровадження української мови як іноземної в системі польської освіти з подальшою можливістю складання випускних іспитів у навчальних закладах Польщі, а також польської мови як іноземної в системі української освіти з подальшою можливістю складання випускних іспитів у навчальних закладах України тощо.

Вступ Польщі до Європейського Союзу і до НАТО польське суспільство визначило як напрям подальшого благополуччя кожного громадянина і держави в цілому. Зазначений процес відбувався досить динамічно,

стабільно. Питання щодо євроінтеграції Польщі довгий час було суперечливим, але згодом більшість поляків надали свою згоду на членство в Європейському Союзі.

Досвід Польщі є важливим для України і заслуговує на вивчення, аналіз і переосмислення. Проте, варто пам'ятати, що Польща для досягнення рівноправного членства в Європейському Союзі постійно прямувала шляхом розвитку, трансформаційних перетворень економічної системи, вдосконалення законодавчої бази та створення сучасної юридичної системи, адаптації функціонування інститутів держави до стандартів Європейського Союзу. Щодо України, то українським політикам не зайве нагадати про те, що дискусія, чи може посткомуністична країна трансформуватися в європейську демократію без перспективи членства в Європейському Союзі має суто теоретичний характер — історії такі прецеденти не відомі. Не варто оточенню українського Президента у цій ситуації "навмисної невизначеності" зазначати, що, окрім мінусів, є й певні плюси. Україна немає часу, аби так довго зосереджуватися на тому, що приховано за словосполученням Європейський Союз, адже аналізуючи шанси тієї чи іншої країни входження до європейської спільноти, не можна забувати про неписаний критерій членства — готовність європейських країн прийняти до своїх лав нову державу.

У березні 2012 р. в м. Брюсселі відбулося парафування тексту Угоди про асоціацію Україна — Європейський Союз, складовою частиною якої є положення про створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі. У зв'язку з цим голови переговорних груп щодо зони вільної торгівлі підтвердили досягнуті 22 грудня 2011 р. домовленості і зобов'язалися завершити правову експертизу тексту, включаючи технічні програми та протоколи. Парафування документа — технічний етап підготовки Угоди про асоціацію Україна — Європейський Союз, який означає, що сторони погодили текст і він готовий до підписання. Після офіційного підписання, дата якого поки залишається предметом переговорів, угода має пройти етап ратифікації в парламентах усіх країн-членів Євросоюзу. Сторони висловили загальне зобов'язання зробити подальші технічні кроки, необхідні для підготовки до підписання Угоди про асоціацію. У майбутньому нова угода замінить чинну з 1998 р. Угоду про партнерство та співробітництво [1].

Варто підкреслити, що Президенти України та Польщі високо оцінили парафування тексту Угоди про асоціацію Україна — Європейський Союз як важливий етап п'ятирічного процесу підготовки унікального за змістом та важливого для двох сторін документу. Президент України Віктор Янукович запросив свого польського колегу Броніслава Комаровського на самміт Центральноєвропейської ініціативи, який мав відбутися 12 травня 2012 р. у м. Ялта, підкресливши, що саме Польща доклала найбільше зусиль щодо парафування вищезазначеного документу [12].

Шлях Польщі до Європи був важким і українцям варто взяти до уваги і досвід економічних перетворень, підготовку та впровадження в життя польського суспільства важливих політичних та економічних реформ. Як зазначає Надзвичайний та Повноважний Посол України в Сполучених Штатах Америки Моцик Олександр

Федорович (до речі, Надзвичайний та Повноважний Посол України в Республіці Польща в період з 2006—2010 рр.), реформи, які проводяться в Україні в даний час, повинні сприйматися як безумовний фактор забезпечення майбутнього, перш за все, економічного зростання України. Перед українською державою стоять дуже важливі і важкі завдання, такі як адміністративна реформа, судова реформа, реформа пенсійної системи, земельна реформа, регуляторна реформа та бюджетна реформа. Реалізація комплексу реформ вимагає кардинальної переоцінки економічної і політичної ролі уряду. Така радикальна трансформація соціально-економічних відносин в суспільстві вимагає поетапного і збалансованого підходу з метою досягнення максимальної підтримки і розуміння виборців, а також з метою пом'якшення можливих короткострокових економічних втрат від проведення цих реформ. Попри ці труднощі, Україна має максимально направляти зусилля на формування конкурентної, відкритої та ефективної ринкової економіки в Україні, оскільки тільки така економіка здатна забезпечити стійке економічне зростання України в довгостроковій перспективі. Очевидно, що таке бачення економічного розвитку України і глибша інтеграція України із Заходом нероздільні [8].

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз розвитку геополітичних відносин України та Польщі дає підстави зазначити, що на сьогодні Польща в долі України — це неоціненна підтримка, це її чітко артикульований курс на добросусідство, на входження України в європейське співтовариство [3, с. 538].

Дослідження українсько-польських відносин протягом двох десятиріч дозволяє зазначити, що відбувається тривалий, не позбавлений суперечностей, але динамічний та конструктивний шлях становлення та розвитку. Це пов'язано як із внутрішнім розвитком суспільств обох держав, так із зовнішніми факторами: світовою кон'юктурою, позицією провідних західних держав стосовно тих чи інших подій у світі і їх впливом на зовнішню політику України та Польщі. Тому ці відносини потрібно розглядати в контексті євроінтеграційних і глобальних світових процесів, враховуючи міжнародну ситуацію.

Зазначені обставини надають можливість черговий раз підтвердити, що "європейський вектор" української зовнішньої політики є одним з пріоритетних і стратегічно важливих для України. Цілком зрозуміло, що вступ України до Європейського Союзу є довготривалим, багатоетапним та потребує вивчення досвіду держав, зокрема Польщі, громадяни якої вважають себе європейцями. Беззаперечним залишається те, що для досягнення рівноправного членства в Європейському Союзі Польща постійно прямувала шляхом розвитку та запровадження трансформаційних перетворень економічної системи, вдосконалення законодавчої бази та створення оновленої правової системи, адаптації функціонування інститутів держави у відповідності зі стандартами Європейського Союзу.

Природньо, Україна має подолати перешкоди, які сприятимуть тимчасовому уповільненню впровадження важливих реформ. Однак це не варто сприймати як зміну курсу розвитку України. Партнерство з країнами Євро-

пейського Союзу та з Польщею, зокрема, — це один з головних пріоритетів зовнішньої політики української держави, що є запорукою успішного проведення комплексу реформ в Україні. Варто підкреслити, що жодна країна не є для українського суспільства настільки близькою в історії досвіду подолання проблем на шляху до євроінтеграції, а знакові постаті та події польської історії можуть стати частиною сучасного досвіду України в досягненні зазначеної мети.

Література:

1. Бжезинський З. Україна і Польща в контексті європейської інтеграції [Електронний ресурс] / З. Бжезинський. — Режим доступу: http://www.niurr.gov.ua/ukr/pubLishing/panorama3_4/Brzez_t.htm
2. Ващенко Н. Геополітичні вектори ЄС щодо України на сторінках німецької преси [Електронний ресурс] / Н. Ващенко. — Режим доступу: <http://journalib.univ-kiev.ua/index.php?act=article&article=1543>
3. Війни і мир / за загальною редакцією Л. Івшиної. — Видання 3. К.: ПрАТ "Українська прес — група", 2012. — 560 с.
4. Декларація Міністрів закордонних справ України та Республіки Польща про принципи формування українсько-польського партнерства [Електронний ресурс] / Правовий портал України. — Режим доступу: <http://lawua.info/jurdata/dir336/dk336560.htm>
5. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. № 55-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1990. — № 31. — 429 с.
6. Куруц Л. Національний свідомий фрут із європейською ідентичністю / Л. Куруц // Медіа критика: щоквартальний дайджест електронного журналу. — Львів: ЗУМЦНЖ, 2010. — 84 с.
7. Постанова Верховної Ради Української РСР "Про проголошення незалежності України" від 24.08.1991 р. № 1427-XII // Голос України від 27.08.1991.
8. Привітання Посла України в США Олександра Моцика учасникам Святкової вечери з нагоди 20-ої річниці Всеукраїнського референдуму з питання проголошення незалежності України, 1 грудня 2011 року [Електронний ресурс] / Моцик О. — Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/usa/ua/publication/content/58338.htm>
9. Спільна декларація Президента України і Президента Республіки Польща [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=616_088
10. Янків М. Україна і Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат (політико-економічний та секторальний аналіз): монографія. — Львів: Світ, 2011. — 281 с.
11. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://korrespondent.net/ukraine/politics/1335081-v-bryussele-nachalos-parafirovanie-soglasheniya-ob-associacii-ukraina-es>
12. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://korrespondent.net/ukraine/politics/1335193-yanukovich-o-parafirovanii-soglasheniya-ob-associacii-ukraina-es-vysoko-cenyu-hto-polsha-podderzhala-nas>.
Стаття надійшла до редакції 31.10.2012 р.